Ona Kuncienė

SKUBĖTŲ PILKAPIŲ TYRINĖJIMAI

Skubėtų (Šalčininkų raj.) pilkapyne MAII 1979 m. ištyrė 7 pilkapius (žr. kn.: ATL 1978 ir 1979 m. V., 1980, p. 61-63). Pilkapynas buvo kasinėjamas ir 1980 m. Ištirti dar 8 pilkapiai, arčiau kelio Šalčininkai-Skubėtai. Jie savo forma beveik nesiskyrė nuo 1979 m. ištirtųjų. Tik kai kurie iš jų buvo aukštesni ir didesni. Pavyzdžiui, pilkapis Nr. 9 turėjo 14 m skersmens ir 1,5 m aukščio, pilkapis Nr. 11 - 12 m skersmens ir 1,2 m aukčio sampilą. Panašaus dydžio buvo ir pilkapis Nr. 12. Kiek mažesni ir labiau suplokštėję pilkapiai Nr. 14 ir 15.

Visų pilkapių sampilai apkasti grioviais arba duobėmis, kurių pėdsakai buvo matyti žemės paviršiuje. Tačiau, nuėmus sampilą, paaiškėjo, kad šie grioviai nevienodi. Pilkapiai Nr. 8, 11, 13 buvo apjuosti ištisiniu 0,8-1,8 m pločio ir 0,5-0,6 m gylio grioviu, o pilkapį Nr. 14 supęs griovys buvo ne ištisinis, V šone 2,5 m pločio tarpe jo nebuvo. Kiti pilkapiai apkasti dviem ilgesnėmis (Nr. 12) arba viena ilgesne ir kita trumpesne (Nr. 9) duobe, Nr. 10 ir 15 - 6 pailgomis 50-60 cm gylio duobėmis. Grioviai ir duobės išsiskyrė tamsia juoda žeme. Pilkapių pagrindą dengė 8-15 cm storio juodos degėsingos žemės sluoksnelis. Jis nevienodo storio, nelygus. Tai rodo, kad pilkapius pylė neišlygintoje žemėje.

Iš 8 ištirtųjų pilkapių šešiuose rasti kapai; pilkapis Nr. 14 buvo tuščias, o pilkapyje Nr. 12 rasta tik krūvelė lipdytos lygiu paviršiumi keramikos fragmentų.

Pilkapyje Nr. 8 buvo palaidotas sudegintas žmogus. Kapas buvo ant pagrindo, netoli centro. Kauliukų kape labai nedaug, jų pabarstyta 1,8 x 1,5 m plote. Ant jų viršaus gulėjo sudužęs lipdytas molinis puodas lygiu paviršiumi, kiek profiliuotomis sienelėmis.

Pilkapiuose Nr. 9, 10, 11, 13, 15 aptikta po 1 sudeginto žirgo kapą. Jie taip pat buvo ant pilkapių pagrindo, įvairiose vietose. Pilkapyje Nr. 10 kapas buvo prie pat griovio krašto, pilkapyje Nr. 13 - griovyje, pilkapyje Nr. 15 - tarp duobių, supusių sampilą. Šiuose kapuose sudegusių kauliukų buvo labai maža, jie pabarstyti 50 x 60, 70 x 60, 100 x 120 cm dydžio plotelliuose, sumaišyti su smėliu 15-20 cm storio sluoksnelyje. Sudegusius kaulus ištyrė VVU doc. G. Česnys ir nustatė, kad jie yra ne žmonių (greičiausiai žirgų). Tarp kauliukų, dažniausiai kapo centre, buvo sudėti apdegę žirgo aprangai būdingi daiktai: žąslai, grandelės, sagtys, pjautuvai.

Išsiskyrė pilkapio Nr. 11 kapas. Čia gausesnis kiekis sudegusių kauliukų su nežymia degėsių priemaiša buvo supiltas į 60 cm skersmens ir 30 cm gylio duobutę, kuri buvo iškasta netoli sampilo krašto. Ant kaulų viršaus gulėjo žalvarinis kriaušės formos žvangutis, o žemiau jo 2 geležiniai kamanų apkalai ir geležinė įsmaugtais šonais sagtelė. Po kaulais viena ant kitos padėtos 2 apdegusios balnakilpės, tiesiomis paminomis ir keturkampėmis kilpelėmis viršuje diržui įverti. Po kilpomis gulėjo geležiniai dvinariai žąslai su 2 cm skersmens grandelėmis ir tiesiais tordiruotais skersiniais, taip pat keturkampė kiek apdegusi geležinė diržo sagtis ir prie jos prilipusi geležinė grandelė.

1980 m. ištirtieji pilkapiai įkapių gausumu nepasižymėjo. Jas, kaip jau minėta, sudarė žirgo aprangos reikmenys ir keramika. Daugiausia rasta žąslų - 5. Jie dvinariai, paprastais (Nr. 9) arba vytiniais nareliais (Nr. 10, 15) 4,5 ir 6,5 cm skersmens grandimis. Su mažomis grandelėmis rasti tik vieni žąslai - pilkapyje Nr. 11. Tik pilkapyje Nr. 13 aptikti trinariai, vytiniais nareliais žąslai. Dantyti pjautuvai rasti pilkapiuose

Nr. 13, 15, buvo 26 ir 29 cm ilgio.

Pilkapiai, sprendžiant iš jų formos, laidosenos ir radinių, yra iš I m.e. tūkstantm. pabaigos bei II tūkstantm. pradžios. Jie priklauso rytų Lietuvos pilkapių sričiai.

Eugenijus Svetikas

KAZIULIŲ KAPAS

1980 m. rudenį lietui išplovus miško keliuką iš Kaziulių į Didžiasalio kaimą (Lazdijų raj.), Leipalingio vidurinės mokyklos abiturientas S. Žūkas aptiko įmovinį ietigalį ir peilį. Šiuos radinius 1981 m. pavasarį jis perdavė Leipalingio mokyklos muziejui, pranešė, kad radimo vietoje matęs žmonių kaulų ir akmenų. Mokytojas A. Volungevičius apie tai pranešė LTSR kultūros paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijai, o pastaroji informavo MAII archeologijos skyrių. Šis pasiūlė Alytaus kraštotyros muziejui išžvalgyti radimo vietą. 1981 m. rugsėjo 19 d. Alytaus kraštotyros muziejus kartu su Leipalingio vidurine mokykla atliko šios vietos žvalgomuosius kasinėjimus.

Radimo vieta yra Kaziulių-Didžiasalio kaimų riboje, prie vadinamosios Popamedių kalvos, miško P pakraštyje.

Buvo ištirta 12 m^2 ir rastas vienas sudeginto žmogaus kapas 130 x 50 cm dydžio stačiakampėje duobėje. Jos pakraščiais sudėtas akmenų vainikas, kurio viduje supilti sudeginto mirusiojo palaikai.

Radiniai: apdegęs, kiek sulankstytas įmovinis 29,5 cm ilgio (įmova 10 cm, plunksna 19,5 cm ilgio) ietigalis, apdegęs sulenktas 26 cm ilgio kovos peilis, žalvarinis įvijinis plokščios vielos žiedas ir kitas žalvarinis įvijinis žiedas iš apvalios vielos, puoštas skersinėmis įkartomis, du susilydžiusio sidabrinio papuošalo gabaliukai.